

SC000, 3. 4. 98

Většinový systém má i nevýhody

Oznámení Unie svobody, že bude po volbách usilovat o změnu volebního systému, vyvolalo řadu protichůdných názorů. V žádném případě ale nejde o překvapení. Současný volební systém, v kombinaci se skutečností, že v České republice existují dvě poměrně silné extremistické strany, plodí nestabilitu. Už proto, že v parlamentu výrazně zužuje manévrovací prostor demokratických stran.

Přidáme-li neschopnost českých politiků, momentálně zejména těch praviceových, dohodnout se (a to často i přesto, že jejich strany mají velmi podobné cíle), může se změna volebního systému z poměrného na většinový při volbách do dolní sněmovny jevit jako rozumné řešení.

Většinový systém by pravděpodobně zúžil parlamentní spektrum na dvě nebo tři strany. Zcela jistě by téměř úplně eliminoval přítomnost extremistických stran v parlamentu.

Zúžení parlamentního spektra by pak mělo několik důsledků. Politické strany téže orientace by se musely mezi sebou nějakým způsobem domluvit. Půtky mezi jednotlivými stranami téhož zaměření, které se nyní odehrávají v parlamentu, by se přenesly do nitra jedné velké strany, v níž existují různé názorové proudy. Velké strany, které by se vytvořily na obou stranách od politického středu, by pak sbíraly i hlasy dosavadních voličů extremistických stran, jejich strany by z parlamentu zmizely. Z toho by mohla profitovat zejména sociální demokracie, která se nyní musí neustále bránit podezřením, že usiluje o tichou podporu komunistů. Taková podpora by se ve většinovém systému stala téměř automatickou, aniž by jí mohl ČSSD kdokoliv zazlívat.

Zúžení parlamentního spektra by také vyústilo ve stabilnější vlády, neboť vítězná strana by pravděpodobně „brala vše“. Je možné namítnout, že v nevyzrálém českém politickém prostředí by taková vláda jedné strany mohla být nebezpečná. Zároveň by ale taková strana byla vlastně několika stranami v jedné a formulovala by důležitá rozhodnutí teprve po složitých vnitrostranických diskusích.

Co v současné diskusi o kladech většinového systému nezaznívá téměř vůbec, je, že většinový systém může výrazně zlepšit vztah mezi voliči a poslanci, neboť každý poslanec je odpovědný za konkrétní voliče v malém obvodu. Tato dimenze naší politiky zatím téměř úplně chybí. Až potud se zdají být navrhované změny logické. Většinový systém ale má i své nevýhody. Především klade mnohem větší nároky na

Jiří PEHE
Politolog a ředitel
politického odboru
Kanceláře prezidenta
republiky

voliče. Ti jsou konfrontováni s celou plejádou individuálních kandidátů. Existuje nebezpečí, že mnoho nevyzrálých českých voličů nakonec stejně zvolí striktně stranická kritéria. Budou ale už zatlačeni do černobílé volby mezi dvěma subjekty. Většinový systém také zkruskuje skutečnou sílu politických stran. Může se stát, že strana, která má například jen třicetiprocentní podporu, získá za určitých okolností ve většinovém systému přes padesát procent křesel v parlamentu.

Pokud by se měl opravdu volební systém měnit, bylo by účelné se vážně zamyslet nad návrhem prezidenta Havla, který upozorňuje, že po roce 2000 bude volit nejen do dvou komor současněho parlamentu, ale i do čtrnácti regio-

nálních parlamentů. Návrh Unie svobody, podle kterého by se při zavedení většinového systému pro volby do dolní komory měl zavést systém poměrný pro volby do Senátu, je právě z tohoto hlediska trochu zjednodušující. Horní komory obyčejně reflektují buď určité stavovské tradice nebo územní celky. V druhém případě má stejně zastoupení každého regionu nebo spolkové země zabezpečit, aby větší územní celky netyranizovaly ty menší.

Změna volebního systému by tedy byla výhodou příležitostí změnit posláni Senátu tak, aby senátoři reprezentovali na centrální úrovni právě regiony. Mohli by být buď voleni přímo obyvateli regionů, nebo (aby občané nemuseli neustále chodit k volbám) by každý regionální parlament mohl sám zvolit tři nebo čtyři senátory.

Změna volebního systému by také byla příležitostí k zamyšlení nad tím, zda by Česká republika neměla přejít na přímou volbu prezidenta. Hrozí totiž nebezpečí, že po odchodu Václava Havla z funkce bude velmi složité najít dostatečně známou osobnost, která by byla přijatelná pro většinu českých politických stran. Pokud by měl většinový systém rozdělit politické spektrum na dva velké tábory nalevo a napravo od politického středu, může být volba prezidenta parlamentem ještě problematictější. Další volební změnou, která stojí za diskuzi, je přímá volba starostů občanů. Jakákoliv změna volebního systému představuje komplexní zásah do ústavy. Prosadit ji bylo vždy složité, neboť taková změna má být odhlasována těmi, které může nejvíce ohrozit - tedy poslanci a senátory zvolení podle starého klíče. Pokud příští volby opět nevyústí do rozhodovací paralýzy, zůstane tedy návrh Unie svobody nejspíše tím, čím je v současnosti - nenaplněnou volební tezí.